

Ks. Jan MIAZEK

OD AKADEMICKIEGO STUDIUM TEOLOGII KATOLICKIEJ
DO PAPIESKIEGO WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO
SEKCJI ŚW. JAN CHRZCICIELA
HISTORIA 40-LECIA : 1962-2002

Treść: Wprowadzenie; 1. Akademickie Studium Teologii Katolickiej; 2. Papieski Wydział Teologiczny; 3. Sekcja Św. Jana Chrzciciela; Podsumowanie.

Wprowadzenie

Dzieje Papieskiego Wydziału Teologicznego, Sekcja Św. Jana Chrzciciela sięgają lat sześćdziesiątych dwudziestego wieku, tak trudnych w życiu Kościoła w Polsce. Wydarzenia tamtych lat sprawiły, że Kościół w Archidiecezji Warszawskiej stanął wobec problemu kształcenia na poziomie akademickim kandydatów do kapłaństwa, czyli alumnów Metropolitalnego Seminarium Duchownego Św. Jana Chrzciciela.

W Warszawie istniał i działał na Uniwersytecie Warszawskim powstały w 1920 roku Wydział Teologiczny, którego studentami byli alumni wspomnianego Seminarium. Sytuacja uległa całkowitej zmianie po utworzeniu przez władze państwowe w 1954 roku Akademii Teologii Katolickiej. Wydział Teologiczny w dotychczasowej formie przestał istnieć, a alumni Seminarium, dotychczasowi studenci Wydziału, pozostali studentami Akademii i mogli ukończyć rozpoczęte studia teologiczne. Władza archidiecezjalna, co jest w pełni zrozumiałe w ówczesnej sytuacji prawnej Akademii, jak i trwającego napięcia pomiędzy państwem a Kościołem, nie mogła już jednak zapewnić akademickich studiów teologicznych alumnom przychodzącym na pierwszy rok studiów seminaryjnych. W tej nowej sytuacji mogli oni zdobywać jedynie wykształcenie teologiczne na poziomie Seminarium Duchownego i tym samym nie posiadali wykształcenia wyższego, uznawanego przez władze państwowe. Podobnie studia seminaryjne nie pozwalały na zdobycie wykształcenia akademickiego uznawanego przez ówczesne prawodawstwo kościelne. Sytuacja taka trwała kilka lat i wymagała znalezienia jakiegoś rozwiązania.

Metropolitalne Seminarium Duchowne, przez tyle lat związane z Wydziałem Teologicznym posiadało odpowiednią kadrę profesorską, nadal wykładali w nim profesorowie powstałej Akademii, zatem należało wykorzystać tak duże zaplecze naukowe. Powstała zatem myśl powołania akademickiego studium teologii z prawami kościelnymi, niezależnego od powstałej i działającej Akademii Teologii Katolickiej.

Zdawano sobie sprawę, iż takie studium nie uzyska praw państwowych, ale będzie uznane za akademickie przez władze kościelne. Przyjęte rozwiązanie zaczęto realizować: okazało się, że takie rozwiązanie przez długie lata pozwalało alumnom – studentom powstałego Studium zdobywać akademickie wykształcenie teologiczne, zaś Kościołowi zachować niezależność w kształceniu kandydatów do kapłaństwa.

1. Akademickie Studium Teologii Katolickiej

Prezentację historii powstania Akademickiego Studium Teologii przy Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym należy rozpocząć od działań podjętych przez Prymasa Polski Kard. Stefana Wyszyńskiego, Metropolitę Warszawskiego i Gnieźnieńskiego po rozwiązaniu Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Dnia 1 października 1962 r. w piśmie skierowanym do Stolicy Apostolskiej (N.4830/62/P) Ksiądz Prymas prosił o możliwość utworzenia własnej uczelni, w której alumni Metropolitalnego Seminarium Warszawskiego mogliby uzyskiwać stopień bakalaureatu i licencjatu. Późniejszy badacz opisywanych wydarzeń tak komentuje przyczyny powstania Akademickiego Studium Teologii i jego stosunek do Akademii Teologii Katolickiej: „Należy zwrócić uwagę, że prośba powyższa nie narusza w niczym pozycji ATK. Po prostu z chwilą, gdy Wydział Teologiczny przestał istnieć w ramach Uniwersytetu Warszawskiego, ks. Prymas uznał, że Seminarium na przyszłość winni być uczelnią samodzielną, nie związaną ani z ATK, ani z KUL, ani z innym Wydziałem Teologicznym”.¹

Na to pismo Święta Kongregacja Seminariorów i Uniwersytetów odpowiedziała dekretem z dnia 8 listopada 1962 r. (N. 2012/62) powołując Akademickie Studium Teologii z prawem nadawania dwóch stopni akademickich: bakalaureatu i licencjatu. W tym miejscu warto wspomnieć, że dokument watykański mówiąc o powstającym Studium używa określenia *Theologica Facultas nunc in Metropolitano Seminario Varsaviensis vigens*. W tym czasie istnieje już przecież Akademia Teologii Katolickiej, utworzona ze wspomnianego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

W momencie założenia Uczelni opierała swoją działalność na Konstytucji Apostolskiej *Deus scientiarum Dominus* z 24 maja 1931 r. oraz Instrukcji Kongregacji Seminariorów i Uniwersytetów z dnia 12 czerwca 1931 r., zaś w zakresie wewnętrznego funkcjonowania Regulaminem z dnia 2 października 1962 r. (L.dz. 413/63) nadanym przez Rektora Seminarium. Taki stan prawny trwał do 1965 r., gdy decyzją Sesji Wykładowców Studium z dnia 24 maja powołano komisję do opracowania Statutów AST. Projekt został przedstawiony Księdzu Prymasowi 17 czerwca 1965 r., który zatwierdził Statut 8 września tego roku.

Wyjaśnienia wymagała nazwa powstałego Studium. Ponieważ Kongregacja w korespondencji z Akademickim Studium Teologii używała tytułu *Facultas Theologiae Varsaviensis*, Ksiądz Prymas Stefan Wyszyński w piśmie do tejże Kongregacji zauważył, iż Akademickiemu Studium Teologii działającemu przy Seminarium War-

¹ Archiwum PWTW nr 10/80.

szawskim tytuł taki nie przysługuje. Odpowiadając na to pismo 15 czerwca 1966 r. Kongregacja nadała Studium tytuł *Academicum Studium Theologiae Catholicae*².

Zgodnie z wymienionymi wyżej dokumentami celem Akademickiego Studium „jest pogłębienie wykształcenia teologicznego alumnów przez zapoznanie ich ze źródłami, wdrożenie do badań i pracy naukowej, przygotowanie do nauczania oraz zachęcenie do dalszego uprawiania i rozwijania nauk teologicznych”³ Przyjęcie na Studium dokonywało się po ukończeniu II roku kursu filozoficznego i zaliczeniu dwóch proseminariów na pierwszym roku teologicznym⁴ W Archiwum naszego Wydziału znajdują się liczne podania alumnów III roku zawierające prośbę o przyjęcie na studia. Prócz wskazania seminarium, promotora i ewentualnego tematu pracy student musiał wskazać język obcy jakim się posługiwał⁵ Analiza wspomnianych podań przekonuje, że stopień zaawansowania znajomości języków obcych nie był wielki, dlatego chociaż wszyscy alumni zapisywali się na ASTK, to jednak stopnie naukowe uzyskiwali jedynie niektórzy.

Pierwszym takim stopniem był bakalaureat, do uzyskania którego należało napisać „przynajmniej jedną recenzję poważnej rozprawy w języku obcym”⁶, pracę seminaryjną „o objętości przynajmniej 10 stron maszynopisu”⁷, zaliczyć z wynikiem dobrym roczne egzaminy i otrzymać od Rektora Seminarium pozytywną opinię dotyczącą sfery wychowawczej⁸. Kurs licencjacki natomiast trwał w myśl Statutów dalsze cztery semestry i kończył się przedstawieniem pracy ocenianej przez recenzenta. Gdy ocena ta była pozytywna student miał obowiązek napisania (w ciągu trzech godzin) pracy klauzurowej w języku łacińskim „nie posługując się pomocami naukowymi ani notatkami”⁹, a następnie przystępował do trwającego „przynajmniej godzinę”¹⁰ egzaminu ustnego, na który składały się zagadnienia teologiczne ujęte w 100 tezach.

Zestawienie statystyczne ilości prac dyplomowych¹¹ pokazuje, że przedstawione wymagania zaowocowały pierwszym licencjatem dopiero w roku 1966, zaś do roku 1976 uzyskało stopień licencjata jedynie 47 osób. Podobnie kształtowała się ilość przyznanych bakalaureatów: do 1976 roku, czyli do czasu, gdy zaprzestano nadawać ten stopień, uzyskały go łącznie 62 osoby.

² Por. A. GALKA, "Historia Akademickiego Studium Teologii Katolickiej przy Metropolitalnym Seminarium Duchownym Św. Jana Chrzciciela w Warszawie", w: *300 lat Seminarium Duchownego Św. Jana Chrzciciela w Warszawie*, WST 1(1983) s. 53, przypis 6.

³ Statut ASTK art. 2.

⁴ *Tamże*, art. 14; 16-17.

⁵ Co jest zgodne z wymogiem art. 15 Statutu ASTK.

⁶ *Tamże*, art. 21.

⁷ *Tamże*, art. 22.

⁸ *Tamże*, art. 23.

⁹ *Tamże*, art. 32.

¹⁰ *Tamże*, art. 33.

¹¹ Por. WST 3(1984) 249-272.

Statuty precyzują także wymagania, co do kadry naukowej Akademickiego Studium Teologii Katolickiej. Pełne uprawnienia przysługują wykładowcom, którzy „posiadają doktorat, mają opublikowane pozycje naukowe, otrzymali imienne zatwierdzenie (...) Kongregacji wymagane do ważności spełnianych przez nich aktów akademickich”¹². W sprawozdaniu z działalności naukowej i dydaktycznej za lata 1962-1970 możemy znaleźć informację, że wyżej wspomniane uprawnienia otrzymało 1 lipca 1963 r. 8 wykładowców ASTK. Pięć miesięcy później do tej liczby dołączyły trzy dalsze osoby, zaś w lutym 1968 grono kwalifikowanych wykładowców powiększyło się o 8 osób.

Przedstawione dane ilustrują warunki, w jakich ASTK rozpoczęło swoją działalność. Dalsze losy Studium związane były z ciągłym rozwojem struktur, przy pomocy których podejmowano próbę odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie na studia teologiczne.

Pierwszą zmianą było powołanie do życia 4 grudnia 1967 r. przy ASTK Sekcji Teologii Życia Wewnętrzznego. Miał on dawać możliwość uzyskiwania stopni naukowych słuchaczom powołanego 15 sierpnia 1962 r. niezależnie od Studium nieakademickiego Prymasowskiego Instytutu Życia Wewnętrznego dotąd działającego przy Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym. W 1988 r. zostaje włączony jako sekcja teologii życia wewnętrznego do „pieskiego Wydziału Teologicznego a w 1991 r. zostaje przemianowany na Prymasowski Instytut Życia Wewnętrznego (PIŻW). Przewodniczącymi PIŻW-u byli ks. prof. Antoni Słomkowski (1962-1973), ks. prof. Eugeniusz Weron (1973-1993) i ks. dr Andrzej Santorski (od 1993).¹³

Równoległe do wspomnianej Sekcji utworzono 23 września 1968 r. Sekcję Teologiczną – Kanoniczną dla alumnów Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego i kapłanów Archidiecezji Warszawskiej.

W tym czasie ASTK włączało się czynnie także w działania ogólnokościelne. W Kongregacji Seminariorów i Uniwersytetów podjęto w tym czasie reformę szkolnictwa kościelnego. W ramach konsultacji, pismem z 7 października 1966 r., Kongregacja zwróciła się do Studium z prośbą o uwagi odnośnie tego projektu¹⁴. Odpowiedź zawierał list z 25 stycznia 1967 r. Ostateczną wersję dokumentu do realizacji (*Normae quaedam*) wydano w Rzymie 20 maja 1968 r. Dostosowując Statut ASTK do postanowień Kongregacji przedstawiono Kardynałowi Prymasowi projekt, który po akceptacji został przesłany do Rzymu. Tam, 14 lipca 1969 r., został on zatwierdzony na okres 5 lat¹⁵. Gdy upłynęło 5 lat, w 1974 r. zaczęto prace nad nowym Statutem, zmierzając do podniesienia wymagania oraz do dostosowania studiów do nowych warunków. Postanowiono wprowadzić dwustopniowy układ studiów prowadzący do osiągnięcia

¹² Statut ASTK, art. 8.

¹³ O działalności PIŻW por.: *Życie wedle Ducha. Księga Pamiątkowa na 25 lecie Prymasowskiego Instytutu Życia Wewnętrznego*, red. E. WERON, Poznań: Pallottinum 1987. Por. także referat ks. E. Weron w druku, w materiałach z sesji na 40-lecie Prymasowskiego Instytutu Życia Wewnętrznego. Oraz: materiały publikowane w WST 2(1984) 177.

¹⁴ Por. A. GAŁKA, dz. cyt., 53.

¹⁵ Por. Sprawozdanie z działalności ASTK (...) za okres od 8 listopada 1962 r do 8 maja 1970 r.

magisterium (dawny bakalaureat) oraz licencjatu. Zwiększono liczbę sekcji z dotychczasowych dwóch do pięciu. Powstały nowe sekcje: Pisma Świętego, teologii teoretycznej, historyczno – kanonicznej, teologii praktycznej, teologii życia wewnętrznego. Zwiększono również z dwóch do trzech wykłady monograficzne. Utworzono Radę Studium, w skład której wchodził prezes Studium, przewodniczący Sekcji oraz sekretarz¹⁶. Zdecydowano, iż od 1975 studia licencjackie można rozpoczynać wyłącznie po napisaniu pracy magisterskiej¹⁷.

W roku akademickim 1976/77 miały miejsce dwa ważne wydarzenia. Dnia 10 marca 1977 roku Kongregacja wydała dekret zatwierdzający nowy Statut Studium, który uwzględniał wszystkie postulaty wysunięte przez grono profesorskie oraz przyznający ASTK prawo nadawania doktoratów. Druga z decyzji Kongregacji podnosiła rangę Akademickiego Studium Teologii Katolickiej. Wszystko to skłoniło do dalszych starań o podnoszenie poziomu studiów i rozbudowę programu uczelni. W roku akademickim 1978/79 utworzono sekcję filozoficzną: brak studiów filozoficznych pozbawił studentów możliwości studiowania filozofii chrześcijańskiej i współczesnej. W roku 1980/81 Studenci ASTK mieli już do wyboru siedemnaście seminariów naukowych. W tym samym roku wprowadzono po raz pierwszy wykłady specjalistyczne: wykład taki prowadził każdy profesor dla swoich seminarzystów. Troszczono się również o poziom studiów na kursie licencjackim tak, aby studenci zdobywali jak najwięcej wiedzy w danej specjalizacji.

W kolejnych latach należy odnotować przesłanie 5 stycznia 1981 roku przez kard. Stefana Wyszyńskiego do Kongregacji projektu nowego Statutu ASTK uwzględniającego wymagania Konstytucji Apostolskiej *Sapientia Christiana*. W tymże roku, nowy Arcybiskup Warszawski kard. Józef Glemp Prymas Polski, pismem z dnia 27 października zwrócił się do Kongregacji Nauczania Katolickiego z prośbą o zmianę nazwy uczelni. Zamiast dotychczasowej proponuje nazwę: *Pontificia Facultas Theologiae Catholicae – Varsaviae*. Prośba została uzasadniona tym, że istnieją już w Polsce Papieskie Wydziały: warszawskie Studium Teologii powinno zatem posiadać podobny status i podjęte zostały działania zmierzające do powstania w Warszawie Papieskiego Wydziału Teologicznego¹⁸.

W ciągu swego istnienia ASTK miało czterech prezesów, którymi byli trzej kolejni rektorzy Metropolitalnego Seminarium Duchownego: ks. bp Władysław Miziołek, ks. bp Zbigniew Kraszewski, ks. bp Kazimierz Romaniuk oraz ks. bp Bronisław Dembowski. Rozdzielenie funkcji prezesa Studium od rektora Seminarium nastąpiło w 1982 roku.

W roku akademickim 1982/83 wydano I tom *Warszawskich Studiów Teologicznych*¹⁹, które ukazywały się najpierw nieregularnie, a od 1990 r. ukazują się regularnie

¹⁶ Funkcję tę pełnili: ks. Tadeusz Gogolewski (1963-1972), ks. Mieczysław Nowak (1972-1976), ks. Roman Bartnicki (1976-1982) i ks. Józef Warzeszak (1982-1988); por. A. GAŁKA, *dz. cyt.*, 57.

¹⁷ Por. A. GAŁKA, *dz. cyt.*, 54.

¹⁸ Por. A. GAŁKA, *dz. cyt.*, 56.

¹⁹ Por. *WST* 2(1984) 176.

raz w roku. Każdy tom zawiera 300-500 stron i do tej pory ukazało się 15 tomów, w tym jeden w językach kongresowych.²⁰

Akademickie Studium Teologii Katolickiej dostępne było dla alumnów Metropolitalnego Seminarium oraz dla księży. Wraz ze zmianami zachodzącymi w Kościele po Soborze Watykańskim II wzrastało zainteresowanie teologią wśród świeckich. Dochodziły sygnały od duchownych jak i od laikatu, o potrzebie stworzenia jakiejś formy studiów teologicznych dla ludzi świeckich. Świeccy odkryli swoje miejsce w Kościele, chcieli świadomie przeżywać swoje chrześcijaństwo, podejmowali różne działania w parafiach, należeli do powstających nowych ruchów: wszystko to wymagało odpowiedniej formacji teologicznej. Odpowiadając na te potrzeby ks. Prymas kard. Józef Glemp powołał w 1982 roku zaoczne Studium Teologii dla Świeckich przy Akademickim Studium Teologii Katolickiej. Nauka w Studium trwała trzy lata: jeden rok poświęcony był filozofii, zaś dwa pozostałe teologii. Studium cieszyło się wielkim zainteresowaniem: w tych trudnych dniach stanu wojennego setki słuchaczy uczęszczały na zajęcia. Na koniec zajęć słuchacze uzyskiwali dyplom ukończenia Studium Teologii dla Świeckich. Po trzech latach okazało się, że wielu absolwentów Studium pragnie dalej kontynuować studia teologiczne. W 1986 roku powstały zatem zaoczne studia magisterskie dla świeckich, które również cieszyły się wielkim zainteresowaniem. Wymagało to wiele pracy od kadry profesorskiej, ale owocem tego wysiłku były magisteria zdobywane w Akademickim Studium Teologii Katolickiej przez świeckich. Należy przy tym zaznaczyć, iż dyplomy Studium jak i magisteria nie posiadały jeszcze uznania ze strony władz państwowych, posiadały jedynie znaczenie kościelne. Ludzie świeccy podejmowali zatem studia w sposób zupełnie bezinteresowny, pragnęli po prostu zdobycia wiedzy teologicznej. Czas pokazał, iż podjęty przez świeckich trud nie poszedł na marne. Kiedy do szkół zastała wprowadzona religia, wielu świeckich już odpowiednio przygotowanych mogło podjąć pracę z dziećmi i młodzieżą. Było to wielką pomocą dla Wydziału Katechetycznego Kurii Warszawskiej w zorganizowaniu pierwszej kadry katechetów. Tym samym przed warszawską uczelnią teologiczną otwierało się nowe pole pracy: kształcenie nowych katechetów oraz doskonalenie tych, którzy w katechizacji już pracują. Jak niegdyś Akademickie Studium Teologii Katolickiej służyło w Archidiecezji dla kształcenia kapłanów, tak teraz rozszerzyło swoją działalność przez kształcenie w teologii ludzi świeckich.

2. Papieski Wydział Teologiczny

W 1981 roku podjęto starania o utworzenie w Warszawie Papieskiego Wydziału Teologicznego. Jednym z etapów na drodze do jego powstania było powołanie 1 lipca 1982 r. Instytutu Nauk Kościelnych Archidiecezji Warszawskiej²¹. W dekrecie Księędza Prymasa Józefa Glempa przedstawione zostały powody utworzenia tej Uczelni: „Mając na uwadze rozwój nauk teologicznych na terenie stolicy, a także potrzebę harmonijnego współdziałania uczonych kapłanów i świeckich z różnych dziedzin

²⁰ *Miscelanea Aethiopica S. Kur*, WST 12/2(1999).

²¹ Por. WST 2(1984) 175n.

teologii (...) powołuję do życia na terenie stolicy Instytut Nauk Kościelnych Archidiecezji Warszawskiej”. W jego skład weszły Akademickie Studium Teologii Katolickiej, Metropolitalne Seminarium Duchowne, Prymasowski Instytut Życia Wewnętrznego, Studium Pastoralne dla Kapłanów, Studium Teologii dla Świeckich, Studium Katechetyczne przy Metropolitalnej Kurii Warszawskiej, Studium Muzyczno – Liturgiczne im. Św. Piusa X dla Sióstr Zakonnych, Instytut Szkolenia Organistów. Prezesem Uczelni i jednocześnie Dziekanem ASTK został mianowany ks. prof. dr hab. Bronisław Dembowski. Z tego okresu datuje się także ożywiona współpraca z Wydziałem Teologicznym OO. Jezuitów²², szczególnie w czasie opracowywania statutów, podjętego przez komisję w składzie: O. Jan Charytański, O. Marian Żurowski, O. Józef Kulisz – ze strony Jezuitów, i ks. Bronisław Dębowski wraz z ks. Markiem Starowiejskim – ze strony Sekcji św. Jana Chrzciciela.

Starania o powstanie Papieskiego Wydziału Teologicznego trwały nadal i przeciągały się. Działo się tak dlatego, że w Warszawie istniały dwie kościelne uczelnie teologiczne: Wydział Teologiczny „Bobolanum” Ojców Jezuitów i Akademickie Studium Teologii Katolickiej. W owym czasie Kongregacja Rzymska dążyła do łączenia różnych istniejących szkół teologicznych, zwłaszcza w jednym mieście, w jeden organizm pozwalający na utrzymanie odpowiedniego poziomu nauczania. Chciała doprowadzić do współpracy działających uczelni tak dla dobra studentów jak i grona profesorskiego. W rozmowach prowadzonych w Kongregacji zdecydowano, iż w wypadku Warszawy najlepiej będzie odwołać się do istniejących już rozwiązań zastosowanych w podobnych warunkach. Wzorem dla Warszawy stał się tym razem Neapol. Po wybraniu takiego rozwiązania pracowano nad statutami przyszłej jednej uczelni. Praca ta trwała długa, bowiem starano się dostosować statuty tak, do prawodawstwa kościelnego jak i państwowego, bowiem liczone się z możliwością uznania w przyszłości przez władze państwowe nowego Wydziału Teologicznego.

Papieski Wydział Teologiczny powstał ostatecznie 3 maja 1988 r. na mocy dekretu Kongregacji Wychowania Katolickiego (N.866/87/12), łącząc w sobie dwie Sekcje: św. Jana Chrzciciela powstałą z ASTK i św. Andrzeja Boboli powstałą z Wydziału Teologicznego OO Jezuitów. Każda z nich posiada kościelną osobowość prawną, a od 30 czerwca 1989 r., czyli od czasu „Umowy między Rządem PRL a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich”²³, także państwowe prawa wyższej uczelni. Tę sytuację potwierdza także art. 15 ust. 2 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską²⁴. Dodajmy, że ostateczne zatwierdzenia Statutów PWTW przez Kongregację do Spraw Wychowania Katolickiego miało miejsce 15 stycznia 1994 r.

Wspomniane Statuty omawiając cel istnienia Wydziału precyzują w następujący sposób:

²² Por. *tamże*, 183-186.

²³ Por. *Monitor Polski* nr 22 z dn. 15.07.1989 poz. 174

²⁴ Por. *WST* 13(2000), s. 201.

- w zakresie pracy naukowej: pogłębienie studium depozytu wiary, poszukiwanie lepszych metod skutecznego przekazywania nauki Kościoła, wszczynanie dialogu z innymi naukami, wspieranie studiów teologicznych w Warszawie, upowszechnianie wiedzy z dziedziny teologii;

- w zakresie pracy dydaktycznej: przygotowanie przyszłych wykładowców Seminarium i innych podobnych uczelni, przekazywanie wiedzy teologicznej kandydatom do kapłaństwa, kapłanom i członkom instytutów zakonnych, a także ludziom świeckim²⁵ W Statutach zapisano także ważny cel budowania środowiska naukowego w Warszawie: „Wydział powinien troszczyć się o podtrzymywanie łączności ze środowiskami teologicznymi tak katolickimi, jak i niekatolickimi oraz pielęgnować współpracę z kościelnymi i świeckimi instytutami studiów wyższych przede wszystkim z tymi, które mają swoją siedzibę w Warszawie lub rejonie warszawskim”²⁶

Porównanie tak przedstawionych celów ze wspomnianymi poprzednio celami ASTK pokazuje jak bardzo wzrosło zapotrzebowanie na wiedzę teologiczną w czasie pomiędzy jednym, a drugim dokumentem. Utrzymano ściśle pastoralny charakter uczelni (powołano ją przeciw do życia z myślą o szkoleniu przyszłych kapłanów), ale pierwsze miejsce w Statutach zajęły sprawy naukowe, tak na płaszczyźnie badawczej jak i dydaktycznej.

Przedstawmy jeszcze krótko jak obecnie funkcjonuje Wydział. Jak zaznaczono, składa się on z dwóch Sekcji: św. Jana Chrzyciela i św. Andrzeja Boboli. Każda z nich posiada prawo nadawania tytułu magistra i licencjata teologii. W tym zakresie działamy na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 marca 2000 r. (DNS-1-0145-56/AM/PWT/2000). Dla nadawania następnych stopni naukowych Rady Sekcji łączą się w Radę Wydziału. Na mocy Statutów²⁷ władzą Wydziału jest Wielki Kanclerz (Arcybiskup Warszawski) i Wielki Wice Kanclerz (Przełożony Generalny Towarzystwa Jezusowego, reprezentowany przez Przełożonego Prowincji Wielkopolsko – Mazowieckiej Towarzystwa Jezusowego). Akademicką władzą jest Dziekan i Prodziekan „wybierany ... kolejno na przemian z obu Sekcji tak, aby, jeżeli Dziekan pochodzi z Sekcji Św. Jana Chrzyciela, Prodziekan był z Sekcji Bobolanum”²⁸. Studia na każdej Sekcji podzielone są na trzy cykle: podstawowy obejmujący studia filozoficzno – teologiczne, trwające pięć lat, zakończony uzyskaniem tytułu magistra teologii; cykl specjalizacyjny, trwający dwa lata, którego uwieńczeniem jest stopień licencjata teologii oraz cykl doktorancki, trwający jeden rok. Wydział ma także prawo nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego teologii.

Szczególne zasługi w rozwoju struktur PWTW położył ks. prof. Ludwik Królik, wieloletni dziekan tegoż Wydziału. Za jego kadencji mogły odbyć się na PWTW pierwsze przewody doktorskie i habilitacyjne.

²⁵ Statuty PWTW art. 3 § 1

²⁶ Tamże, § 2.

²⁷ Art. 9.

²⁸ Art. 13 § 3. Dotychczas funkcję Dziekana pełniło 5 osób: ks. prof. dr hab. Bronisław Dembowski, ks. prof. dr hab. Jan Charytański SJ, ks. prof. dr hab. Józef Kulisz SJ, ks. prof. dr hab. Ludwik Królik, ks. prof. dr hab. Jan Miazek, por. WST 13(2000), 203.

Pierwsze kolokwium habilitacyjne miało miejsce 10 listopada 1992 r.; swoją pracę z zakresu teologii dogmatycznej: *Działanie Ducha Świętego w świecie i w Kościele według średniowiecznej szkoły franciszkańskiej* przedstawił ks. dr Józef Warszeszak. Kolejne prace przedstawili: ks. dr Ryszard Rumianek (biblistyka), ks. dr Jan Miazek (liturgika), ks. dr Waldemar Wojdecki (homiletyka), ks. dr Ryszard Otowicz SJ (teologia moralna), ks. dr Tadeusz Pikus (teologia fundamentalna), o. dr Marcin M. Łobozek OH (historia Kościoła) i ks. dr Waldemar Turek (patrologia)²⁹. PWTW od samego początku posiadał także prawo nadawania stopni doktora teologii. Pierwsza publiczna obrona doktorska miała miejsce 12 stycznia 1993 r., w jej wyniku o. Edward G. Zygmunt OH uzyskał stopień naukowy doktora na podstawie pracy pt.: *Bonifratrzy w Krakowie w latach 1609-1909* napisanej pod kierownictwem ks. prof. dr hab. Ludwika Królিকা³⁰. Potem przyszły następne dysertacje ze wszystkich dziedzin wiedzy teologicznej: 7 z historii Kościoła i biblistyki, 4 z teologii dogmatycznej, 2 z patrologii, teologii duchowości, teologii pastoralnej i homiletyki, 1 z katechetyki i teologii moralnej.

3. Sekcja Św. Jana Chrzciciela

Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie złożony jest z dwóch autonomicznych na poziomie studiów magisterskich i licencjackich Sekcji. Sekcja Św. Jana Chrzciciela jest kontynuacją działającego przez 26 lat Akademickiego Studium Teologii Katolickiej: od 1962 do 1988 roku. Dzięki takiemu rozwiązaniu tak długa działalność Akademickiego Studium może być prowadzona dalej w strukturach nowej i większej instytucji jaką jest Papieski Wydział Teologiczny. Ścisła współpraca z Sekcją Św. Andrzeja Boboli *Bobolanum* na poziomie nadawania tytułu doktorskiego i przeprowadzania przewodu habilitacyjnego otworzyła przed Sekcją Św. Jana Chrzciciela nowe możliwości naukowego działania. Lata, które minęły od powstania Papieskiego Wydziału Teologicznego (od 1988 roku, czyli 12 lat) pokazują jak przyjęte rozwiązanie okazało się rozwiązaniem dobrym i przynoszącym naukowe owoce.

Zgodnie ze statutami studia dzienne odbywają w Sekcji Św. Jana Chrzciciela alumni Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, alumni Misyjnego Seminarium *Redemptoris Mater* kształcącego duchowieństwo dla potrzeb działalności ruchu neokatechumenalnego, alumni Diecezji Połowej oraz alumni zgromadzeń zakonnych. Warto tu podkreślić obecność studentów z różnych krajów świata, studiujących w ramach seminarium *Redemptoris Mater* i Zakonu Bazylianów (Ukraina, Czechy, Słowacja, Mołdawia, Rumunia, Białoruś).

Dla ludzi świeckich Sekcja Św. Jana Chrzciciela prowadzi sześciolatnie zaoczne studia teologiczne. W systemie dziennym świeccy mogą studiować w Sekcji Św.

²⁹ Dodajmy w tym miejscu, że Wydział prowadzi doktoraty z dziedziny teologii w zakresie pięciu specjalności: teologii fundamentalnej, teologii pastoralnej, biblijno-pastoralnej, historii Kościoła, patrologii oraz dla studentów Prymasowskiego Instytutu Życia Wewnętrzznego teologii duchowości. Podane zatem w nawiasach dziedziny zawierają się w ramach specjalizacji.

³⁰ Do chwili obecnej uzyskało ten tytuł 28 osób – duchownych i świeckich. Por. WST 13(2000), 203.

Andrzeja Boboli. W roku 2000 powołano Wyższe Zawodowe Studia Katechetyczne dając możliwość uzyskania tytułu licencjata zawodowego teologii w zakresie katechetyki. Słuchaczami Studiów są przede wszystkim katecheci zdobywający (lub uzupełniający) kwalifikacje zawodowe wymagane przez MEN od nauczycieli. Pierwszym kierownikiem Studiów został wybrany ks. bp dr hab. Tadeusz Pikus.

Przy Sekcji Św. Jana Chrzciciela działają następujące szkoły (nie akademickie): Instytut Szkolenia Organistów powołany do życia jeszcze w 1965 roku³¹, jego celem jest przygotowanie organistów do pracy w Archidiecezji; Studium Życia Rodzinnego przygotowujące kadry dla Katolickich Poradni Rodzinnych.

Działalność Sekcji Św. Jana Chrzciciela nie ogranicza się jedynie do terenu Archidiecezji Warszawskiej, ale obejmuje także inne diecezje. Dzieje się tak przez podpisywanie umów o współpracę pomiędzy Papieskim Wydziałem Teologicznym, Sekcja Św. Jana Chrzciciela z Seminariami Duchownymi oraz Instytutami Teologicznymi dla Świeckich

Podział administracyjny Kościoła w Polsce z 1992 r. spowodował powstanie z Archidiecezji Warszawskiej trzech diecezji: Warszawskiej, Warszawsko-Praskiej i Łowickiej. Jedną z pierwszych umów o współpracę z PWTW podpisało Wyższe Seminarium Duchowne w Łowiczu (z dn. 23.06.1994 r., dekret Kongregacji z dn. 5.08.1994 r.), zaś Seminarium Warszawsko-Praskie stosowną umowę podpisało 14.11.2000 r.³² Współpraca między Seminariami z trzech wymienionych diecezji jest kontynuacją prac podjętych najpierw na ASTK, a następnie na PWTW w ramach poprzedniej struktury organizacyjnej Kościoła. Można więc powiedzieć, że jest niejako „naturalna”. Jednak chronologicznie pierwszą umowę podpisano z Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Podlaskiej w Siedlcach. Nastąpiło to już 14 października 1992 r., dekret Kongregacji w tej sprawie nosi datę 4 grudnia 1992 r. Czwartym z Seminarium wiązanych umową o współpracę z PWTW jest Wyższe Seminarium Duchowne w Drohiczynie (umowa z dn. 3 marca 1995 r.).

Współpraca dokonuje się także na płaszczyźnie kształcenia świeckich. W tej dziedzinie także nawiązane zostały kontakty z różnymi ośrodkami w kraju. Pierwszą umowę o współpracę podpisano 15 kwietnia 1992 r. ze Studium Teologii we Włocławku, które kształci świeckich w dwóch miastach: w samym Włocławku i w Koninie. Podobne dokumenty podpisano z Instytutem Teologicznym w Siedlcach (20 maja 1994 r.) i Studium Teologii w Białymstoku (15 października 1994 r.). Warto w tym miejscu zaznaczyć, że Ośrodek Białostocki ściśle współpracuje z Polskim Centrum Katechetycznym w Wilnie, kształcącym katechetów dla potrzeb tamtejszej polonii. Dzięki podpisaniu przez Studium Teologii w Białymstoku umowy z PWTW studenci z Wilna otrzymują dyplomy wydane przez naszą uczelnię.

Działalność Sekcji Św. Jana najlepiej oddają liczby uzyskanych magisteriów i licencjatów. Dotychczas uzyskało tytuł licencjata 328 osób, zaś tytuł magistra 1797

³¹ Por. *WST* 2(1984) 177.

³² Przez wiele lat (1992-2000), do czasu wybudowania własnego gmachu Seminarium, klerycy z tej diecezji uczyli się wspólnie z alumnami z Archidiecezji Warszawskiej.

osób (w tej liczbie 967 absolwentów seminariów duchownych i 831 absolwentów instytutów dla świeckich³³).

Obecnie na Papieskim Wydziale Teologicznym studiuje (razem ze szkołami, które podpisały umowę o współpracy) ponad 2500 osób, duchownych i świeckich.

Podsumowanie

W listopadzie obecnego, tj. 2002 roku minie czternaście lat od powstania w Warszawie kościelnych, niezależnych od powstałej Akademii Teologii Katolickiej, akademickich studiów teologicznych. Nowa uczelnia powstała i rozwinęła swoją działalność w bardzo trudnym dla Kościoła w Polsce okresie. W tym czasie napięcia w relacjach Państwo – Kościół trudno było przewidzieć, co ze sobą przyniesie przyszłość. Dziś, po tylu latach, należy tym bardziej podziwiać decyzję ks. Prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego oraz grona ówczesnych profesorów o powołaniu Akademickiego Studium Teologii. Początki, jak zawsze, były trudne. Nie było wtedy wzorów takiej działalności naukowej, było to czymś zupełnie nowym w dotychczasowej organizacji naukowej Kościoła. Trzeba też podkreślić, iż Stolica Apostolska odniosła się z pełnym zrozumieniem do naszej polskiej sytuacji i swymi decyzjami wpierała rodzące się dzieło. Patrząc na dzieje powstałego Studium Teologii niżemy obserwować cierpliwe wysiłki w budowaniu jego struktur i nieustanne staranie o odpowiedni poziom naukowy. Przez 26 lat istnienia Akademickie Studium Teologii Katolickiej stało się już taką instytucją, w oparciu o którą można było budować Papieski Wydział Teologiczny. Wszystkim, którzy w tym najtrudniejszym okresie kierowali Studium Teologii i w nim wykładali należą się dziś słowa uznania i podziękowania. Pozostają oni dla nas przykładem, jak należy postępować w trudnych nawet warunkach, podejmować bez lęku nowe decyzje, cierpliwie prowadzić każde dzieło.

Papieski Wydział Teologiczny, w tym i Sekcja Św. Jana Chrzciciela, działa dziś w nowych warunkach, stają przed nim te same jak niegdyś zadania, ale ich realizacja dokonuje się w jakże zmienionej sytuacji życia Kościoła w naszej Ojczyźnie. Studium teologii odbywa się teraz w postmodernistycznym świecie, którego częścią jest dziś także Polska. Studium teologii podejmuje nowy człowiek – duchowny i świecki – i oczekuje od tego studium bardzo wiele. Nasz Wydział na już swoją tradycję, okrzepłe struktury, odpowiadające tego typu uczelni, wymagane grono profesorskie. Przed Wydziałem i przed Sekcją Św. Jana Chrzciciela staje teraz ciągle szukanie drogi do współczesnego człowieka: jest to zadanie wymagające także podejmowania jakże czasem trudnych decyzji.

Papieski Wydział Teologiczny, a szczególnie Sekcja Św. Jana Chrzciciela działa w specyficznych warszawskich warunkach. Akademickie Studium Teologii Katolickiej i papieski Wydział Teologiczny działały i działają w cieniu Akademii Teologii Katolickiej, obecnie Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego. Sekcja Św. Jana Chrzciciela przez dziesięć lat sąsiadowała z Uniwersytetem, obecnie zaś dosłownie dzieli z

³³ Por. *WST* 13(2000), 203.

nim gmach. Istnieją zatem obok siebie dwa Wydziały Teologiczne: profesorowie Sekcji Św. Jana Chrzciciela są zarazem pracownikami Uniwersytetu i odwrotnie. Trwa od lat praktyczna współpraca z tym dużym i znaczącym w Polsce środowiskiem teologicznym. Papieski Wydział Teologiczny, także Sekcja Św. Jana Chrzciciela zachowuje jednak swoją specyfikę, jest bardziej zakorzeniona w Archidiecezji Warszawskiej, ma bardziej „duszpasterski” charakter, musi całkiem konkretnie odpowiedzieć na naukowe potrzeby Kościoła Warszawskiego.

DALLO STUDIO ACCADEMICO DI TEOLOGIA CATTOLICA ALLA FACOLTÀ
PONTIFICIA DI TEOLOGIA - SEZIONE DI S. GIOVANNI BATTISTA
STORIA DI 40-ANNI : 1962-2002

Riassunto

La storia della Facoltà Pontificia di Teologia a Varsavia risale all'anno 1962 quando viene fondato lo Studio Accademico di Teologia Cattolica. Dall' inizio questo Studio mirava agli scopi della formazione teologica dei seminaristi e poi si è esteso alla formazione dei laici. Nel anno 1988 venne trasformato alla Facoltà Pontificia di Teologia, costituita dalle due sezioni: S. Giovanni Battista e Bobolanum (dei Gesuiti). Queste istituzioni hanno progressivamente acquistato la facoltà d'assegnare tutti i gradi accademici. Oggi la Facoltà rappresenta il centro-madre dei studi per parecchi istituti teologici affiliati, in Polonia e pure in Lituania (Vilnius). Di questa maniera ha avuto un importantissimo ruolo nella formazione teologica e pastorale, anzitutto catechetica, dei numerosi preti, religiosi e laici.